

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

עזוב אותך

לפעמים היה יצחק זועק "בעגלא ובזמן קריב" לפני "ואמרו אמן", פעמים שהיה מעדיף לעזור בקטעי הסיום של פסוקי דזמרה, או דווקא בסיום הברכות בחזרת הש"ץ. לא היו זמנים קבועים לעזרה חשובה זו של יצחק. הכל לפי נדיבות לבו והחלטתו.

יצחק היה אביו של רבי שלמה, אחד מתלמידי החכמים בקהילה. בושה רבה חש רבי שלמה בכל פעם שאביו "עזר" בקול גדול באמצע התפילה. בעיקר כאשר היו לא מעט מילים אותן הגה בצורה משובשת, מה שגרר חיוכים וקריצות מהמתפללים...

יום אחד שוחח רבי שלמה עם יצחק אביו. "אבא, כאשר אתה מתקן את שליח הציבור - זה מפריע לסדר התפילה. בעיקר כאשר אתה מתבלבל עם המילים והריכוז של המתפללים נפגע".

"ככה?" נדהם יצחק. "אם כן, מהיום יותר לא אפריע בתפילה".

למחרת לפנות ערב, באמצע חזרת הש"ץ במנחה, לקראת סוף ברכת "על הצדיקים", בעת שענו הציבור "ברוך הוא וברוך שמו" על המילים "ברוך אתה השם", זעק יצחק בקול גדול: "שימעון הוא מיטוואך לצדיקים" (-שמעון הוא 'יום רביעי' לצדיקים)...

החזן שאמור היה לסיים "משען ומבטח לצדיקים", נשנק מגל צחוק שאיים להתפרץ מתוכו, המתפללים געו בצחוק רם ואיכשהו - בין פרץ צחוק אחד למשנהו - הצליח החזן לסיים את התפילה.

בדרך לבית, ניסה רבי שלמה להבין מה עבר על אביו.

"למה עזבת אותי?" שאלו השוטרים את הנחקר.

זה האחרון נעצר ונלקח לחקירה בשל כך שהוציא את חברו מחוץ לחלון בקומה 30, החזיק אותו באוויר רגעים ספורים ולפי עדות עוברים ושבים - עזב אותו. הבחור צנח אל מותו.

"הוצאתי אותו מחוץ לחלון כדי לאיים עליו", השיב הנחקר. "הוא צעק 'עזוב אותי! עזוב אותי!' אז עזבתי..."

* * *

על הציווי להותיר פאה בשדה מצווה התורה בפרשתנו: "לעני ולגר תעזוב אותם".

לעזוב - למי שמבין עברית - זה לעזוב.

בפרשת משפטים מופיעה המילה הזו פעמיים: "עזוב תעזוב עמו". ואם המשמעות של 'לעזוב' היא להניח, להרפות, לחדול - אז דאבל של "עזוב תעזוב" בטח מחייב נטישה.

זהו, שלא. "עזוב תעזוב עמו" - אתה מוכרח ללכת, לתפוס יחד איתו ולהרים את החמור.

התבלבלתם?

"מגן אברהם!"

הקריאה הרמה שנשמעה בתחילת חזרת הש"ץ לא גרמה לשום ראש להסתובב. כולם הכירו את יצחק, יהודי מסכן שדעתו לא הייתה מיושבת עליו. הוא היה נוהג להקשיב קשב רב לתפילתו של שליח הציבור ו"לעזור" לו בקול רם. כמובן, רק כדי שהשליח-ציבור ידע כיצד להמשיך להתפלל...

האב מבטיח לבן:
לא אפריע בתפילה

כשלעזוב זה
בעצם לתפוס

"אבא, הלא רק אתמול הבטחת לי שלא 'תעזור' יותר באמצע התפילה. למה התערבת היום בתפילה?"

"הבטחתי שלא אעזור כשאני לא יודע", השיב יצחק בתקיפות. "אבל כשאני יודע מה צריך להגיד - בטח שאגיד..."

המילה 'לעזוב' - מבאר הגאון רבי יעקב צבי מקלנבורג, בעל 'הכתב והקבלה' - מכילה בלשון הקודש שתי משמעויות. א. להרפות (כמו "ויעזוב בגדו בידה" שנאמר אצל יוסף). ב. לסייע (כמו "ויעזבו את ירושלים עד החומה", שנאמר בנחמיה).

במשנה (פאה ד, א) מלמדים אותנו חז"ל שלמרות המצווה להשאיר פאה לעניים, כשמדובר בפאה של אילן גבוה, כגון דקל, בעל הבית עצמו מטפס ומוריד להם את הפירות; כדי שלא יסתכנו. אולם פאה שאין בה סכנה, כמו בתבואה בשדה וכמו בפרט ועוללות של גפנים שאינן גבוהות - "לעני ולגר תעזוב אותם". תניח לפנייהם והם ייקחו לבד.

בפרשתנו המצווה היא להניח לפני העניים. אולם בפרשת

משפטים הציווי הוא דווקא לגשת לסייע.

* * *

תשאלו את אנשי המקצוע מהרווחה או אנשי עמותות החסד: יש אנשים שמצווה ללוות אותם שלב אחרי שלב. לא לעזוב אותם ולא להרפות בשום שלב מהעזרה. זה הסיכוי היחיד שלהם לחזור למעגל החיים. לעומתם, יש את אלו שאסור להעניק להם סיוע מדי צמוד. יש לשמור על דיסטנס, ריחוק; לתת להם לקום ולהיכשל ולקום שוב בעצמם. רק כך הם ילמדו ללכת ולא יפתחו תלות.

אם לא עוזבים את מי שצועק 'עזוב אותי!' - כיצד נדע מתי צריכים לאחוז

ומתי להרפות?

הכלל הכי חשוב הוא לא לחשוב שאנחנו יודעים הכל בעצמנו. כדאי להתייעץ. לשאול. לברר שוב.

זו לא בושה לשאול כשלא יודעים. תשאלו את "שִׁמְעוֹן הוּא מִיטְוֹאָה לְצַדִּיקִים"...

עֵת לַשְׁמוֹר וְעֵת לְהַשְׁלִיךְ

"אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'" (יה, ה)

במדרש (במדבר רבה יג, טו) דורשים חז"ל: "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם - כהנים לוויים וישראלים לא נאמר, אלא 'האדם'".

מבאר הגאון רבי יעקב אורנשטיין, בעל 'ישועות יעקב': יש הבדל בולט בין ישראל לעמים. הגויים מוכנים לשמור רק 'משפטים' שיש להם טעם וניתן להבין אותם. מה שאין כן ישראל ששומרים גם 'חוקים' שלא ניתן להבין אותם.

אולם ישנו הבדל נוסף. כאשר הגויים מוכנים לשמור את המשפטים, הרי זה בגלל שהם מבינים שבלי שמירה על משפטים לא ייתכנו חיים שלווים ומסודרים, שכן איש את רעהו חיים בלעו. אולם ישראל שמוכנים לשמור את משפטי התורה, הגם שיש בהם טעם והיגיון, הם שומרים את המשפטים מכוח ציווי של מקום בלבד.

זהו שמבקש הקב"ה מישראל "ושמרתם את חוקותיי ואת משפטי - אשר יעשה אותם האדם", את אותם משפטים שמקיים הגוי, משום "וחי בהם", תקיימו אתם רק משום "אני ה'". שכך ציוויתי.

[וביותר בימים אלו שנזדמן לפנינו הלכה למעשה "וחי בהם". יש להזיז את כל השיקולים הצידה ולזכור מי הוא המצווה: "אני ה'"...]

"איש איש מבית ישראל אשר ישחט" (יז, ג)

באחת הפעמים שנסע הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקוז'ניץ (דור חמישי לרה"ק המגיד רבי ישראל מקוז'ניץ) למקום מסוים, הביאו עבדיו טרם שעזב את העיר עוף ששחט השוחט המקומי, כדי שמשמשי הרבי יוכלו להכין ממנו צידה לדרך.

ראה רבי ירחמיאל משה את העוף ושאל בתמיהה: "מי הוא זה ששחט עוף זה?"

ענו לו הגבאים: "הלא זה השוחט דמתא", המוחזק לכשר.

למשמע התשובה ביקש הרבי שילכו אל השוחט ויביאו ממנו פתק חתום בכתב ידו, שהוא-הוא השוחט ששחט עוף זה.

כאשר חזרו עם הפתק בכתב ידו ובחתימתו של השוחט, מצאו כתוב בו כך: "אני שחתתי את העוף הזה". כאשר השוחט טועה ומחליף בין ט' ל-ת' (שחתתי במקום שחתתי).

נענה הרבי מקוז'ניץ ואמר: "ראו מה שהוא בעצמו מעיד ששיחת את העוף הזה".

ואף שנמצא העוף כשר בבדיקה - לא אבה לקחתו.

עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲנִשׁ יוֹרוֹךְ

התפילה ומיד כשנכנס לסוכה גילה ששכחו בה קדרה ריקה. מיד עגמו פניו והכריז בקפידה: "אינני אוכל בסוכה כזו שהתעוררה שאלה על כשרותה בגין הקדרה הריקה. ניכנס אפוא לבית ושם נאכל סעודת יום טוב..."

* * *

עיקר הקדושה בבית המקדש, הייתה בשל אור התורה שיצא מלשכת הגזית, שם ישבו הסנהדרין. יסוד הדברים מופיע רבות בספרים הקדושים על פי הפסוק "כי מציון תצא תורה", שעיקר הקדושה הוא "ודבר ה' מירושלים". (וראה ב'שפת אמת' פרשת קרח תרמ"ו ד"ה במדרש.)

זו הסיבה שהתורה מקפידה על הקרבה בבית המקדש דווקא. שכן כאשר יגיע יהודי ללשכת הגזית, ילמד מחכמי הסנהדרין עבודת ה', ועל ידי כך תהיה תועלת בקרבנו.

נראה לומר בדרך רמז, שזו הסיבה לסמיכת הפרשיות זו לזו: יהודי שיקריב קרבנות בבמה, בחצר ביתו, או בכל מקום אחר שאין בו השפעה של חכמי הסנהדרין המלמדים את התורה הקדושה, אף כי ירגיש נעלה וקדוש כמי שעובד את עבודת היום הקדוש ביותר בשנה, יכול לסטות מן הדרך אט אט עד כי לפתע ימצא את עצמו שנפל בענייני עריות החמורים, חלילה וחס.

כאשר מתרחקים מהתורה ומוסריה מדור לדור, אפשר להגיע - למרות כל הכוונות הטובות - למעשים הגרועים ביותר.

הכיפורים אל אחי, אשה בביתו ואלמד די הצורך. את חג הסוכות אקיים בהידור רב ודקדוק גדול!"

הלך האח עם הארץ לבית אחיו השקדן. התקבל כמובן בסבר פנים יפות, ישב ליד השולחן, התכבד במיני תרגימא ועיניו עקבו אחר הנעשה בבית. ההלכה הראשונה ששמע הייתה הוראתו של אחיו לבנותיו, שסידרו את הסוכה: "דענה לכן בנותיי, אין זה מכבוד הסוכה שיהיו בתוכה כלים ריקים. לכן כאשר אתן מגישות אוכל לסוכה, הקפידו נא

"אם כך", השיב עם-הארץ, "אהיה אף אני כמותו. את חג הסוכות אקיים בהידור רב ודקדוק גדול!"

להוציא את הכלים הריקים ממנה."

לאחר זמן מה הגישו לאחיו את ארוחת הצהריים. אלא שאחיו שמע שהתעוררה שאלה בקשר לעוף, לכן דחה מלפניו את הצלחת ונימק "איני רוצה לאכול מבשר שהתעוררה שאלה אודותיו".

האח הבורח החליט ששמע דיו. הלך לביתו והורה לאשתו בחומרה: "בשום פנים ואופן אינני רוצה שיהיו כלים ריקים בסוכה".

בליל יום טוב, בו יש מצווה מן התורה לאכול כזית פת בסוכה, חזר האח מן

"ואל פתח אוהל מועד לא הביאו" (יז, ד)

שלושה נושאים עיקריים נמנים בפרשת אחרי מות. הראשון שבהם הוא עבודת יום הכיפורים, היום הקדוש ביותר בשנה, במקום הקדוש ביותר בעולם.

החלק השני עוסק באיסור ההקרבה בבמות. על כך אומרת התורה בפרשתנו (יז, ג-ד): "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה... ואל פתח אוהל מועד לא הביאו... ונכרת האיש ההוא מקרב עמו".

החלק השלישי עוסק בדיני עריות.

יש להבין את השייכות והסדר בין שלושת הנושאים הללו. זאת ועוד, יש להבין מדוע העונש למקריב בבמה הוא העונש החמור ביותר: כרת.

* * *

שני אחים חיו בעיירה רחוקה. האחד היה רב העיירה, תלמיד חכם גדול, יודע ספר, שראוי היה אף לכהן כרב עיר גדולה; השני היה עם הארץ מופלג שמעודו לא התאמץ לשנות ולקרות.

באחת השנים בימים נוראים ראה האח הבור את הכבוד שחולקים לאחיו התלמיד-חכם וביקש לזכות בו אף הוא. שח את לבו באוזני רעייתו, והיא שיברה את אוזנו בפסוק "כבוד חכמים ינחלו". "אחין תלמיד חכם ומדקדק במצוות", שחה לו, "לכן הכל מכבדים אותו".

"אם כך", השיב עם-הארץ, "אהיה אף אני כמותו. אלך מיד לאחר יום

חֲשֻבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

הכניסה לפרדס: "וכתובת קעקע לא תתנו בכם" (יט, כח)

"רוצה אתה לראות איך כל המתפללים יקעקעו כעורבים?" שאל יהודי את חברו.

"איך זה יקרה?" הסתקרון החבר.

בשבת פרשת קדושים קרא האיש בתורה, ובמקום לקרוא "וכתובת קעקע לא תתנו בכם", קרא "וכתובת קעקוע".

מיד תיקנו אותו כל המתפללים בקול גדול: "קע-קע, קע-קע, קע-קע..."

פשט: "כי ביום הזה יכפר עליכם" (טז, ל)

המילה "כי" בדרך כלל היא נתינת טעם. ומאחר ובפסוק הקודם נצטוונו "בעשור לחודש תענו את נפשותיכם", הרי שנותנת התורה טעם לעינוי זה "כי ביום הזה יכפר עליכם".

מדקדק ה'ספורנו': אם הכהן הגדול מקריב את קרבנות יום הכיפורים לכפר על בני ישראל, מדוע יש צורך גם בשביתה ממלאכה ובעינוי הנפש בעשור לחודש?

מבאר ה'ספורנו' שהכהן מקריב קרבנות 'לכפרה', היינו שהוא מקטין את חומרת החטא ואת עוצמת העוון. אבל הסליחה עצמה נעשית רק על ידי הקב"ה. לכן אף אנחנו צריכים לעשות הכנה מעצמנו ליום זה, "כי ביום הזה יכפר עליכם".

רמז: "ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

איך ייתכן לאהוב את הזולת, ובעצם לאהוב כל יהודי, באותה צורה?

הקשה ה'יהודי הקדוש' מפשיסחא. הרי יש צדיקים גדולים, יהודים בינונים ואף בעלי עבירה...

מבאר ה'יהודי הקדוש' בדרך רמז שזו כוונת הפסוק "ואהבת לרעך", ואם תשאל כיצד לאהוב כל רֵעַ בשווה? על זה עונה הפסוק "כמוך".

דהיינו, בגופו של האדם יש מקומות חשובים יותר ויש מקומות חשובים פחות. למשל, אם אתה רואה שאתה הולך לספוג מכה בפנים, אתה תרים את ידיך להגן על הפנים. שישפגו הידיים את המכה ולא הפנים. וכמובן שהאיברים הפנימיים חשובים ויקרים יותר מהאיברים החיצוניים.

כך בדיוק יש לאהוב כל יהודי לפי ערכו ולפי חשיבותו. כמוך!

דרש: "קדושים תהיו" (יט, ב)

איתא מדרש פליאה (שמות רבה לח, ב): "ריבון העולם אתה מבקש שנהא קדושים [ויש גורסים "קדושים תהיו"] הסר ממנו המוות". וצריך ביאור.

מביא בספר 'שני המאורות' ששמע לבאר כך: במדרש (שמו"ר כד, ג) נדרש הפסוק "וַיִּסַּע כְּצֶאֱן עֶמּוּ", על איזה צאן מדבר הפסוק: "אי מה הצאן מתוקן לטביחה אף ישראל כך? תלמוד לומר 'כצאן קדשים', מה קדשים כל מי שנוגע בהן מתחייב, כך ישראל שנאמר 'קודש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו".

דהיינו, כיון שנמשלו ישראל לצאן, תוהו המדרש האם נגזר דינם חלילה לכליה, שכן רוב הצאן "מתוקן לטביחה". כאשר ציווה הקב"ה את ישראל "קדושים תהיו", ורצונו יתברך שישראל יעבדו אותו

בקדושה, כצאן קדשים שאסורים במעילה, לכן פונים ישראל לאביהם שבשמים ואומרים "אתה מבקש שנהא קדושים - הסר ממנו המוות".

סוד: "ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם" (יח, כט)

הרמב"ן האריך לבאר בפסוק זה מהו 'כרת'. ובחלק מדבריו הוא מתייחס לסוד הכרת.

תורף הדברים יובא לפי מה שביאר בספר 'תורה אור' למהר"ם פאפירש: מכיון שהנשמה היא חלק אלוך ממעל, כמו שנאמר "וייפח באפיו נשמת חיים", הרי שהנשמה היא נצחית ולא שייך בה כילוי או אבדון כמו ששייך בגוף ובכל ענייני העולם הזה.

אם כן, צריך להבין כיצד באמת תיתכן כריתה בנפש.

מבאר הרמב"ן שהנשמה - מעצם בריאתה והווייתה, כאמור - היא נצחית, לכן אין צורך לכתוב מה מקיים את הנשמה. אלא שכאשר חוטא האדם, הרי הוא כמי שכורת את הענף המחבר אותו לאילן הנשמות ובכך הוא נופל לאבדון.

מבאר הרמב"ן את סוד הכרת: "לכן הזהיר בכאן, בכרת, שהוא עניין ניסיון". דהיינו, שהעובדה שחלק אלוך ממעל יכול בכלל להיכרת - הוא נס גמור!

אבל יש גם נחמה גדולה בעצם הכרת. שכן העובדה שיש צורך להכרית את הנשמה החוטאת בדרך ניסית - "יורה כי הנפש החוטאת היא תיכרת בעונה, ושאר הנפשות אשר לא חטאו - תהיינה קיימות לפניו בזיו העליון".